

Nr 345.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning; given Stockholms slott den 12 oktober 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning.

Häri genom förordnas, att vid uppskattning av förmögenhet enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt svenska statens sparobligationer skola upptagas till inköpspriset.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1946.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 18 oktober 1940 (nr 877) om viss skattefrihet beträffande svenska statens sparobligationer. Sistnämnda förordning skall dock fortfarande gälla beträffande före den 1 januari 1946 utfärdade obligationer, såvitt angår obligationernas ursprungliga löptid. Förlänges löptiden för sådan obligation, skall allenast skillnaden mellan inlösningsvärdet vid tiden för förlängningen och inköpspriset vara undantagen från inkomstbeskattning. Därest förlängningen sker under villkor att jämväl mot denna skillnad svarande belopp skall innestå, skall obligationen därefter vid förmögenhetsbeskattning upptagas till nyssnämnda inlösningsvärde.

*Utdrag av protokollet över finansärenden hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 ok-
tober 1945.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD,
QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON,
MOSSBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler *fråga om ändring i bestämmelserna om skattefrihet beträffande svenska statens sparobligationer* och anför därvid följande.

De s. k. sparobligationerna ha hittills av riksgäldskontoret utgivits i tre emissioner. Obligationer av den första emissionen började säljas i januari 1940, obligationer av den andra i december 1941 och obligationer av den tredje i juli 1945. Löptiden för obligationerna är beträffande de första och tredje emissionerna sex år samt beträffande den andra emissionen 6 1/2 år. Löptiden räknas från den första dagen i det kvartal, varunder vederbörande obligation försålts, och de tidigast sålda obligationerna förfalla sålunda till inlösen den 1 januari 1946. Av de båda första emissionerna ha obligationer till ett sammanlagt värde av inemot 100 milj. kronor försålts.

För sparobligationerna gälla bland annat följande av riksgäldskontoret fastställda bestämmelser.

Enskild person äger att för egen räkning eller till förmån för annan enskild person hos postsparbanken eller annan bank inköpa sparobligationer. Sådan obligation gäller endast om den är insatt i särskild bok, *sparobligationsbok*, som förekommer i tre olika typer, en för postverket, en för sparbankerna och en för affärsbankerna. Sparobligationsbok utfärdas vid inköpet av den första obligationen. Är boken utfärdad av postsparbanken, kan den användas för insättning vid samtliga fasta postanstalter i riket. Är den utfärdad av sparbank, kan den användas för inköp av obligationer vid samtliga sparbanker. På samma sätt gäller en sparobligationsbok av den typ, som är avsedd för affärsbankerna, för inköp hos samtliga affärsbanker.

Sparobligation löper formellt utan ränta. I stället för att ränta utbetalas, inlöses obligationen efter minst ett års innehav med belopp, som överskjuter inköpspriset, därvid denna skillnad mellan *inköpspris* och *inlösningsvärde* varierar alltefter tiden för innehavet. Efter löptidens slut inlöses obligationen till sitt högsta inlösningsvärde. Inköpspris resp. högsta inlösningsvärde utgöra för obligationer av första och andra emissionen 10—12:50 kronor (denna valör finnes endast i andra emissionen), 20—25-kronor, 40—50 kronor, 80—100

kronor och 400—500 kronor. Motsvarande siffror för obligationer av tredje emissionen äro 10—12 kronor, 25—30 kronor, 50—60 kronor, 100—120 kronor samt 500—600 kronor.

Flera sparobligationer må samtidigt inköpas, men en och samma persons innehav av obligationer må icke överstiga visst av riksgäldskontoret fastställt högsta belopp, som numera utgör 1 600 kronors inköpsvärde.

Innehavaren av en sparobligation kan välja mellan att behålla obligationen till löptidens slut eller att få den inlöst tidigare. Inlösningsvärdet beräknas efter en plan, som innebär en högre förräntning ju längre obligationen innehafts. En obligation av exempelvis tredje emissionen med ett inköpspris av 100 kronor inlöses sålunda med 102 kronor efter ett år, 105 kronor efter två år, 108 kronor efter tre år, 111 kronor efter fyra år, 114 kronor efter fem år och 120 kronor efter sex år, d. v. s. efter löptidens slut, innebärande en effektiv förräntning å inköpspriset av 2 procent vid inlösen efter ett år, 2,5 procent vid inlösen efter två år, 2,6 procent vid inlösen efter tre eller fyra år, 2,7 procent vid inlösen efter fem år samt 3,1 procent vid inlösen efter sex år. Högsta inlösningsvärdet motsvarar en ränta av beträffande obligationer av första emissionen 3,8 procent, av andra emissionen 3,5 procent och av tredje emissionen 3,1 procent.

Övergår äganderätten till sparobligationsbok från en till annan vare sig genom arv eller testamente eller till följd av konkurs eller utmätning, skall därom ofördröjligen göras skriftlig anmälan till den, som utfärdat boken, (postsparbanken, riksgäldskontoret eller viss sparbank). Innan sådan anmälan skett och blivit godkänd, medför överlåtelsen ej någon rätt mot den, som utfärdat boken. I annat fall än nu sagts må överlåtelse av sparobligationsbok ej äga rum.

Ägare av sparobligationer ha hittills åtnjutit betydande lättnader i skattehänseende. Sålunda stadgas i förordningen den 18 oktober 1940 (nr 877) om viss skattefrihet beträffande svenska statens sparobligationer, att belopp, som vid inlösen av dylika obligationer erhållits utöver inköpspriset, vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke skall utgöra skattepliktig inkomst samt att obligationerna vid uppskattning av förmögenhet enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skola upptagas till inköpspriset.

Beträffande skatteplikten för sparobligationerna må i övrigt framhållas, att dåvarande kammarrättsrådet, nuvarande regeringsrådet Carl W. U. Kuylenstierna i början av år 1940 på begäran av riksgäldskontoret verkställde en utredning om skatteplikten enligt då gällande bestämmelser. I en den 15 februari 1940 dagtecknad promemoria framhöll Kuylenstierna, att värdeökningen på sparobligation borde beskattas såsom ränta, när den i samband med obligationens inlösen utbetalades, dock senast vid löptidens slut, samt att i avseende å förmögenhetsbeskattningen som värde borde upptagas det värde som vid beskattningsårets utgång utgjorde obligationens inlösningsvärde enligt den å obligationen tecknade inlösningsplanen. I dessa uttalanden fann jag mig helt kunna instämma (se proposition nr 9 till 1940 års höstriksdag).

Vad angår anledningen till de beviljade skattelättnaderna må erinras om vad jag anförde vid anmälan av förslag härom. Jag framhöll, att den form av upplåning för statens behov, som sparobligationerna representerade, vände sig till de små spararna och att man borde undvika att ställa dessa inför beskattningskrav, vilka förutsatte en deklarations skyldighet, som icke kunde väntas bliva allmänt känd eller till sin innebörd rätt förstådd. Med hänsyn till att innehavet av sparobligationer vore maximerat till 800 kronors inköpsvärde för varje person (enligt då gällande bestämmelser; sedermera höjt till 1 600 kronors inköpsvärde), bleve de inkomster, som skulle befrias från beskattning, av förhållandevis ringa omfattning. Den förmånliga ställning i ränthänseende för sparobligationerna, som skulle följa av skattefriheten, syntes icke behöva medföra ogynnsamma följder vare sig vid statens fortsatta upplåning under andra former eller för banker och övriga institutioner, som förvaltade allmänhetens sparmedel. Beträffande förmögenhetsbeskattningen fann jag visserligen skäl saknas att låta det i sparobligationer nedlagda kapitalet få en särskilt förmånlig ställning, men för att underlätta deklarations skyldigheten ansåg jag böra stadgas, att obligationerna vid förmögenhetsupp skattningen skulle upptagas till inköpspriset.

De för innehavarna av sparobligationer beviljade skattelättnaderna ha i olika sammanhang blivit föremål för erinringar. Sålunda framhöllö av bankofullmäktige i december 1942 tillsatta sakkunniga för utredning angående olika möjligheter till premiering av det frivilliga sparandet i en den 29 oktober 1943 till fullmäktige överlämnad promemoria, att den medgivna skattebefrielsen vore förenad med nackdelar, som hade sin grund i att den verkade progressivt, i det den medförde, att den effektiva avkastningen å de insatta medlen bleve större för högre inkomsttagare. Vissa angivna utredningar syntes ge vid handen, att inköpen av sparobligationer i stor utsträckning endast inneburit en omplacering av redan förut befintliga sparmedel, därvid särskilt högre inkomsttagare använt sig av ifrågavarande möjlighet att komma i åtnjutande av skattelättnad. Denna form av skattepremiering borde därför ej ifrågakomma för att stimulera sparandet. Ur statens synpunkt vore upplåningsformen mindre fördelaktig. Erfarenheterna från försäljningen av sparobligationer måste även anses tyda på, att denna form av skattelindring icke medförde någon större stimulans av sparandet.

I sitt till 1944 års riksdag avgivna utlåtande (nr 14) angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning framhöll bankoutskottet, att den medgivna skattefriheten för inkomst från sparobligationer medfört, att obligationerna blivit begärliga för större inkomsttagare samt anförde vidare:

Enligt en inom riksgäldskontoret verkställd utredning, avseende ställningen vid slutet av november 1942, torde man kunna räkna med, att nära hälften av det försålda obligationsbeloppet av bortåt 90 milj. kronor belöper på personer, som vanligen på en gång inköpt obligationer för högsta tillåtna belopp, 1 600 kronor. Antalet av ifrågavarande obligationsinnehavare har beräknats utgöra omkring 9 procent av samtliga innehavare, vilka uppgå till i runt tal

330 000. Det ligger nära till hands att antaga, att många av de personer, som förvärvat obligationer intill maximibeloppet, tillhöra de högre inkomstklasserna och att det i åtskilliga fall varit skattefriheten, som stimulerat till ifrågasvarande överflyttningar av medel till sparobligationer. Dessa ha härigenom kommit att utnyttjas för placeringar, för vilka de ej varit avsedda, och de torde på grund av skattefriheten och ovan berörda placeringssätt ha blivit dyrare för staten än om de till övervägande delen inköpts av småsparare. Med hänsyn till gällande skattefrihet måste betänkligheter resas mot en höjning av maximiinnehavet; snarare synes en sänkning kunna ifrågasättas. Då emellertid sparobligationerna visat sig vara en lämplig sparform för småspararna, böra desamma tills vidare bibehållas.

I samband med frågan om vilka åtgärder, som böra vidtagas, då löptiden för de först sålda sparobligationerna utgår, har riksgäldskontoret även upptagit frågan om skatteplikten för obligationsinnehavarna efter denna tid. I en den 14 september 1945 i riksgäldskontoret upprättad, till finansdepartementet överlämnad promemoria anföres:

Otvivelaktigt skulle det vara till fördel för staten att medgiva fortsatt förräntning av de förfallna obligationsbeloppen. Visserligen äro beloppen obetydliga i förhållande till riksgäldskontorets lånebehov. Sparobligationerna fylla emellertid i likhet med rikskonto en uppgift i den statliga upplåningen genom att möjliggöra placering av smärre belopp. Enär rikskontoinlåningen ännu ej tillvunnit sig allmänhetens intresse, torde sparobligationerna alltjämt böra bibehållas för att tillgodose småspararnas placeringsbehov i statspapper, så mycket mer som stora kostnader nedlagts för att introducera dessa obligationer såsom en lämplig sparform. Härtill kommer, att obligationsinnehavarna kunna antagas i regel vilja ha de insatta beloppen kvarstående å sina sparobligationskonton.

Om en förlängning av löptiden för förfallna sparobligationer icke skulle medgivas, måste man räkna med att ett stort antal obligationsägare komma att disponera de förfallna beloppen för inköp av nya sparobligationer (tredje emissionen), vilket skulle medföra en utgift för staten av 1 krona 10 öre per obligation (försäljningsprovision 60 öre och inlösningsprovision 50 öre)¹. En överföring av förfallna belopp till rikskonto skulle medföra ungefär samma kostnad. Däremot skulle en förlängning av sparobligationernas löptid icke föranleda någon motsvarande utgift. De genomsnittliga kostnaderna för ifrågasvarande upplåning skulle i stället nedbringas genom att försäljnings- och inlösningsprovisionerna fördelades på ett större antal år.

Förlängningstiden synes förslagsvis böra bestämmas till 6 år. Värdestegringen under denna tid kan lämpligen beräknas med utgångspunkt från en ränta av i princip $2\frac{1}{2}$ % för år och årsvis läggas till kapitalet. Vid slutet av sjätte året tillägges en bonus, så att den genomsnittliga förräntningen under hela sexårsperioden blir 3,1 % eller lika stor som å nu försålda sparobligationer av tredje emissionen. — — — I enlighet härmed skulle exempelvis en sparobligation av första emissionen, som inköpts för 80 kronor och den 1 januari 1946 uppnår sitt högsta inlösningsvärde av 100 kronor, vid förlängningstidens utgång den 1 januari 1952 inlösas med 120 kronor.

Beträffande beskattningen av obligationernas värdestegring under förlängningstiden framhålles i promemorian, att man kan välja ettdera av två

¹ Antalet utelöpande obligationer av första emissionen utgör i runt tal 226 000 st. och av andra emissionen 889 000 st.

alternativ, antingen låta den nuvarande skattefriheten fortfara eller låta värdestegring, som sker efter den ursprungliga löptidens utgång, bliva föremål för beskattning. I sammanhang härmed anföres:

Skattefriheten infördes för att underlätta deklarations- och taxeringsförfarandet men har medfört följande olägenheter:

1) Ett snävt tilltaget maximibelopp för innehav av dylika obligationer har måst fastställas, varigenom obligationernas användbarhet i den statliga upplåningen avsevärt minskas.

2) Sparobligationerna ha blivit ett placeringsobjekt jämväl för större inkomsttagare, varigenom en viss minskning i skatteintäkterna uppstår.

En höjning av maximibeloppet är av vikt med hänsyn till att lägsta valören å vanliga räntebärande obligationer numera är å 1 000 kronor och att allmänheten — t. ex. vid konverteringen av första försvarslånet — för placering av lägre belopp hänvisas till sparobligationer och rikskonto. Försäljningen av sparobligationer till småsparare torde ej komma att försvåras genom upphävande av skattefriheten, som för deras vidkommande är av jämförelsevis underordnad betydelse.

Vissa skäl tala sålunda för att sparobligationernas värdestegring vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt räknas som skattepliktig inkomst. Beskattningen av värdestegringen synes emellertid av skattetekniska skäl böra utformas efter särskilda regler. Sålunda synes värdestegringen lämpligen böra beskattas det beskattningsår, varunder den — i samband med obligationens inlösen — utbetalas, dock senast vid utgången av obligationens löptid. Värdestegringen skulle således bli tillgänglig för lyftning vid löptidens slut, och detta bör vara fallet, även om en förlängning av löptiden skulle ske. Någon svårighet att beräkna värdestegringen å en sparobligation föreligger icke, ty antingen utbekommes värdestegringen separat (vid förlängd löptid) eller ock utgör den skillnaden mellan vad som betalats för obligationen och vad som erhållits vid dess inlösen. Till ledning för deklarationen bör detta skillnadsbelopp av den utbetalande kreditinrättningen antecknas i sparobligationsboken eller på annat sätt delgivas obligationsägaren. Vad beträffar förmögenhetsskattningen synes det önskvärt, att nuvarande regler tillämpas jämväl för skattepliktiga sparobligationer. Dessa skulle sålunda i förmögenhetsdeklarationen upptagas till sitt inköpspris. Därigenom skulle en väsentlig fördel med det nuvarande systemet bibehållas.

I promemorian framhålles, att för de skattepliktiga sparobligationerna synes kunna fastställas samma maximibelopp — 1 200 kronor för kalenderår och 4 000 kronor totalt (inköpsvärden) — som för rikskonto. Beloppen borde gälla utöver de 1 600 kronor (inköpsvärde), som bestämts för de skattefria obligationerna. Erforderliga ändringar borde vidtagas i förordningen om viss skattefrihet för sparobligationer. Sålunda borde däri medgiven befrielse från kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt förklaras gälla endast sparobligationer av första, andra och tredje emissionerna. Bestämmelsen om att sparobligationer vid uppskattning av förmögenhet skulle upptagas till inköpspriset borde däremot erhålla generell tillämpning å samtliga sparobligationer och alltså icke begränsas till nyssnämnda tre emissioner.

Vidare anföres i promemorian:

Därest på sätt nu antytts, skattefriheten slopas beträffande nya sparobligationer, kan jämväl värdestegringen å äldre sparobligationer under för-

längningstiden beskattas. För ändamålet bör i nyssnämnda förordning införas en föreskrift av innebörd, att den värdestegring, som under förlängningstiden äger rum å sparobligationer av första, andra och tredje emissionerna, skall utgöra skattepliktig inkomst. Bestämmelsen om förmögenhetsuppskattningen bör avfattas med tanke på att sparobligationer även under förlängningstiden skola upptagas till inköpspriset.

Värdestegringen under förlängningstiden synes böra beskattas det beskattningsår, då densamma — i samband med obligationsinlösen — utbetalas, dock senast vid utgången av förlängningstiden. Värdestegringen skulle således då bli tillgänglig för lyftning, och detta bör vara fallet, även om en ytterligare förlängning av löptiden skulle ske.

Departementss-
chefen.

Vid införandet av den låneform, som sparobligationerna representera, framhölls att låneformen var avsedd för småspararna. För att undvika att denna kategori av skattskyldiga komme att åläggas en deklarationsskyldighet, som icke kunde väntas bli allmänt känd eller till sin innebörd rätt förstådd, befanns det befogat att medgiva skattefrihet för den mot avkastningen å obligationerna svarande värdestegringen under innehavet. De inkomster, som därigenom skulle befrias från beskattning, ansågos bli av förhållandevis ringa omfattning.

Som av det förut sagda framgår synas emellertid sparobligationerna ha blivit ett placeringsobjekt jämväl för större inkomstagare, för vilka skattefriheten på grund av den progressiva beskattningen innebär en särskilt stor förmån. Höjningen av maximibeloppet för viss persons innehav av obligationer samt den år 1942 genomförda skattehöjningen ha vidare medfört, att skattefriheten numera fått större betydelse ur statsfinansiell synpunkt än tidigare.

Med hänsyn till det nu anförda synes det knappast motiverat att vid en förlängning av sparobligationernas löptid bibehålla den hittills gällande skattefriheten för inkomst av dylika obligationer. Detta medför i sin tur att skattefrihet ej heller bör medgivas för nya obligationer, som därefter utfärdas.

Det bör i detta sammanhang även framhållas, att borttagande av skattefriheten skulle möjliggöra en ytterligare höjning av maximibeloppet för innehav av sparobligationer, varigenom låneformen skulle vinna i betydelse.

Jag förordar på grund av det anförda, att den skattefrihet för skillnaden mellan inlösningsvärdet och inköpspriset för sparobligation, som hittills förelagat, borttages. Beträffande hittills utfärdad obligation, för vilken löptiden förlänges utan att mot värdeökningen svarande belopp utbetalas, bör skatteplikten därvid gälla skillnaden mellan inlösningsvärdet efter förlängningstidens slut samt inlösningsvärdet vid utgången av den ursprungliga löptiden. Skatteplikten bör såväl i fråga om nya obligationer som obligationer, för vilka löptiden förlänges, inträda då den mot avkastningen svarande värdestegringen utbetalas, dock senast vid löptidens respektive den förlängda löptidens slut.

Vad angår förmögenhetsbeskattningen har bestämmelsen att sparobligation skall upptagas till inköpspriset tillkommit av praktiska skäl. Det synes lämpligt att bibehålla denna bestämmelse, därvid dock, om vid förlängning av löptiden för förut skattefri obligation värdestegringen skall inestå, som

värde bör upptagas inlösningsvärdet vid förlängningstidens början och icke det ursprungliga inköpspriset.

Det torde böra ankomma på riksgäldskontoret att ombesörja att obligationsinnehavarna, i den mån så lämpligen kan ske, erhålla meddelande om de ändrade beskattningsreglerna.

De ifrågasatta ändringarna synas böra åvägbringas genom att förordningen den 18 oktober 1940 upphäves och en särskild förordning angående uppskattning av värdet å sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning utfärdas. I särskilda övergångsbestämmelser bör därvid föreskrivas, att den äldre förordningen fortfarande skall gälla beträffande obligationer, som utfärdats före den 1 januari 1946, då den nya förordningen torde böra träda i kraft, dock endast såvitt angår obligationernas ursprungliga löptid. Vad angår äldre obligation, för vilken löptiden förlängts, synes i övergångsbestämmelserna böra stadgas, att allenast skillnaden mellan inlösningsvärdet vid tiden för förlängningen och ursprungliga inköpspriset skall vara undantagen från inkomstbeskattning samt att, därest förlängningen sker under villkor att jämväl mot denna skillnad svarande belopp skall innestå, obligationen vid förmögenhetsbeskattning skall upptagas till nyssnämnda inlösningsvärde.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till *förordning angående uppskattning av värdet å svenska statens sparobligationer vid förmögenhetsbeskattning* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Åmark.